

tur ex D. Thoma, 1, 2, quæst. 74, art. 2, ad 1, tum etiam ex dictis supra de malitia, tum denique, quia operatio intellectus non est per se libera, sed subditur voluntati.

4. *Dubium consurgens ut a quibusdam expediatur.* — Et ex his expeditur facile dubium, quod Cajetanus 1, 2, quæst. 76, art. 1, movet, an ignorantia vincibilis per se sit peccatum, vel ratione negligentiae, in quo ipse affirmat esse ratione negligentiae. Durandus etiam 2, dist. 22, quæst. 3, idem asserit. Alii vero Thomistae volunt potius ignorantiam præcepto contrariam esse per se malam, negligentiam vero ratione ignorantiae esse malam. Sed si considerentur dicta supra de malitia formali et objectiva, cessat controversia: ignorantia enim præcepto contraria est per se mala obiective, sicut omnis omissio actus præcepti; tamen formaliter, et in exercitio ipsum ignorare est malum ratione voluntatis, vel directe, vel indirecte: et hæc indirecta voluntas per negligentiam explicatur, et ita dixit Augustinus 3, de libero Arbitrio, cap. 24, ignorantiam ex negligentia fieri vitiosam. Et hinc sequitur eum, qui longo tempore ignorat ea, quæ scire tenetur, non semper continue peccare quamdiu in ignorantia permanet; sed toties ex ignorantia peccat, quoties voluntarie ignorare vult formaliter, vel virtualiter, id est, cum se illi offert occasio sciendi, et advertit, vel facile potest advertere se teneri et posse, et tamen negligit.

5. *Alterum dubium enodatur.* — Sed dubitat Cajetanus supra ad quodnam vitium spectet hoc peccatum. Respondeo pertinere ad illud, quod contrarium est illi virtuti, ex qua oritur obligatio sciendi, vel vitandi errorem, unde si ignorantia sit in rebus fidei, pertinet ad vitium fidei contrarium, quod non solum est in intellectu, sed potissimum in voluntate, et regnât vel voluntati credendi, vel sciendi res fidei: si vero ignorantia sit de rebus, quæ ad jus naturale, vel positivum spectant, in genere pertinet ad contrarium vitium studiositatis, de qua D. Thomas, 2, 2, quæst. 166 et 167, in specie vero pertinere potest ad multas fortasse virtutes.

SECTIO III.

An veniale, vel mortale peccatum tribuendum sit rationi inferiori, vel superiori.

1. *Notatio pro decisione.* — Hæc quæstio præcipue ponitur propter explicandum divum Thomam 1, 2, quæst. 74, art. 6, 9 et 10, et

supra, quæst. 15, art. 4, qui quæstionem hanc movet propter Augustinum 12, de Trinitate, cap. 12. Advertendum est rationem inferiorem et superiorem apud theologos interdum significare partem rationalem et sensualem, sed non accipitur hic illo modo, sed de sensualitate statim dicemus: proprie ergo ipsa rationalis pars divisa fuit ab Augustino in inferiorem et superiorem, et habet locum tam in ratione practica, quam in speculativa, et variis modis exponitur, ut videre est apud D. Thomam, 1 part., quæst. 76, art. 9, et Cajetanum, 3 part., quæst. 76, art. 7, Scotum 3, d. 15, et alios doctores, in 2, dist. 24.

2. *Quid ratio superior, quid inferior.* — Dico tamen breviter rationem inferiorem et superiorem in materia morali esse distinguendas per diversas regulas, et motiva humanarum actionum: quando enim est ratio per regulas æternas et divinas, in quibus lex naturalis continetur, superior dicitur. Quando vero per rationes, et regulas humanas, ac temporales de agendis judicat, dicitur ratio inferior: et hoc modo distinguuntur istæ rationes, velut ex objecto formali. Penes materiam vero in qua versantur, etiam quodammodo differunt: nam ratio superior ad sensibilia prout legi æternæ subsunt extenditur, et e contrario: hæc denique distinctio et intellectui et voluntati facile applicari potest: hic vero proprie loquimur de ratione, quæ utramque potentiam comprehendit.

3. *Prima propositio.* — Prima propositio. In ratione inferiori secundum se, id est, prout versatur in propria materia potest esse veniale peccatum: ratio est, quia ista ratio potissimum versatur circa res leves, unde omnia venialia ex genere suo, et ex propria materia pertinent ad rationem inferiorem, et ex aliis venialibus etiam nonnulla, ut ex dicendis patebit.

4. *Secunda propositio.* — Secunda propositio. Peccatum mortale etiam potest esse in ratione inferiori. Probatur, nam multa mortalia committuntur in materia pertinente ad rationem inferiorem: sæpe dum homo sic peccat, ratio superior nihil operatur; ergo, etc.

5. *Tertia propositio.* — Tertia propositio. Omne peccatum mortale aliquo modo pertinet ad rationem superiorem: sensus est, nullum consensum voluntatis posse esse mortale peccatum nisi intellectus, et voluntas, ut vim habent rationis superioris, advertant, vel facile possint advertere, quale id sit, quod voluntas amet. Colligitur ex D. Thoma, supra, art. 7

et 8, ad 7 et 5, quia non est perfecte peccatum mortale sine perfecta deliberatione, quæ non est sine perfecta rationis advertentia. Confirmatur, nam qui mortaliter peccat avertitur a Deo, et convertitur ad finem ultimum: sed agere de ultimo fine, est rationis superioris: ergo, etc. Tandem peccatum mortale perfecte debet esse contra legem Dei, sed considerare legem Dei pertinet ad rationem superiorem: ergo, etc., in quo conveniunt doctores cum Magistro, in 2, d. 14, et colligitur ex Augustino, lib. 1, de Genesi, cap. 14, et de Sermone Domini in monte, cap. 13.

6. Sed contra. Nam Gentiles, qui non habent fidem, peccant mortaliter, et tamen neque habent, neque habere possunt vim rationis superioris. Respondeo, in hoc deceptus est Durandus et alii, putantes rationem superiorem solum versari circa supernaturalia, quod est falsum: nam etiam cognitio naturalis Dei, et legis æternæ pertinet ad rationem superiorem, et hæc est in Gentilibus, vel facile eam habere possunt, ita ut vincibiliter ignorent, alias non peccant mortaliter, ut supra dictum est.

7. *Quarta propositio.* — Quarta propositio. Etiam omne peccatum veniale, est aliquo modo in ratione superiori, vel prout illa in propria materia versatur, vel prout debet dirigere inferiores vires, quod verum est, sive tale peccatum sit indeliberatum, sive ex deliberatione. Hæc conclusio partim est D. Thomæ 1, 2, q. 74, art. 9 et 10, partim videtur illi contraria. Dicit enim primo in ratione superiori secundum se posse esse veniale peccatum ex indeliberatione, quod plane verum est, ut patet in motu infidelitatis indeliberatæ: et ratio est, quia intellectus etiam in his rebus potest habere subitas motiones, quæ perfectam deliberationem antecedunt, a quibus aliquo modo excitatur voluntas: unde intelligitur non solum hæc peccata venialia, quæ dicuntur motus secundo primi, sed etiam motus omnino primo primos, et qui nulla peccata sint, posse esse in ratione superiori secundum se: quod sine causa aliqui negarunt: quia interdum etiam ipsa apprehensio, et tota motio nullo modo est in potestate voluntatis. Indicat tamen secundo divus Thomas in ista ratione superiori secundum se non posse dari peccatum veniale ex deliberatione plena, quod de genere, vel specie peccatorum, puto intelligendum, non de individuis omnibus: itaque omnia peccata plene libera, in materia pertinente ad rationem superiorem, sunt mortalia, quia illa materia est gravis de se, non tamen repugnat in individuo esse hoc pecca-

tum plene liberum, et tamen veniale ex levitate materiæ, ut in fractione voti in materia levi, cum tamen servare votum pertineat ad rationem superiorem: idem est de juramento sine utilitate prolato, et forte divus Thomas non explicavit hoc, quia videtur per se manifestum. Tertio dicit divus Thomas in ratione superiori, prout gubernat inferiores vires, posse esse peccatum veniale plene deliberatum, quod per se patet, quia materia illius deliberationis potest esse res levis. Tamen indicat quarto, in ratione superiori, ut sic, non posse esse peccatum veniale ex subreptione, quia, inquit, ratio superior non versatur circa res inferiores, nisi prout consulit rationes æternas: ergo ut deliberans: ergo motus indeliberatus circa res istas non potest illi attribui.

8. *Judicium auctoris circa prædicta.* — Sed licet hoc verum sit, hæc peccata non tribui rationi superiori tanquam causæ moventi, tamen arbitrari debere semper tribui tanquam non impediendi, atque adeo motum rationis inferioris nunquam esse peccatum, nisi ratio superior potuerit advertere illum esse turpem motum, et vitandum secundum rectam rationem. Confirmatur, quia non potest motus voluntatis esse peccatum, nisi ut capax bonitatis, vel malitiæ moralis, sed non est capax, nisi ut potest regulari lege æterna, atque adeo superiori ratione; ergo, etc. Tandem nullus peccat venialiter, nisi qui potest peccare mortaliter: sed sola ratio superest, quæ potest mortaliter delinquere: ergo, etc. Solum objici posset illud argumentum de ignorante invincibiliter Deum, nam in illo posset esse peccatum veniale, et nullus esset usus legis æternæ. Respondeo ipsam rationem boni honesti pertinere ad rationem superiorem: nam per se est spiritualis, et propria rerum intellectualium, et hanc saltem posse cognoscere illum Gentilem.

9. *Illatio ex dictis.* — Sed dices, nullum ergo est peccatum in ratione superiori, quod non sit in inferiori, et e contra, quod videtur manifeste contra D. Thomam, 1, 2, tum, loco citato, tum, quæst. 15, art. 4, ubi ex doctrina Augustini consensum in actum tribuit rationi superiori: consensum vero in delectationem actus tribuit rationi inferiori. Respondeo et concedo omne peccatum pertinere ad rationem superiorem, quia illi primo repugnat, et quia inadvertentiæ, vel defectui culpa ejus tribuitur; omne etiam peccatum pertinet quodammodo ad rationem inferiorem, quatenus est aliquid infimi ordinis, et semper procedit ex rationis inferioris motivo, tamen secundum

quamdam appropriationem quædam peccata ratione materiæ in qua versantur, aut modi quo committuntur magis uni rationi, quam alteri accommodantur, et hoc modo dicit optime Cajetanus, illa quæst. 74, art. 5 et 7, omnem consensum in actum, vel cognitionem pertinere ad rationem superiorem, quia ad illam pertinet gubernare hominem non solum in actibus ultimis, sed etiam in ipsis cogitationibus, et consequenter doctrinam divi Thomæ et Augustini intelligendam esse secundum quamdam attributionem, quam ipse optime exponit.

SECTIO IV.

An in appetitu sensitivo possit esse mortale peccatum secundum se.

1. *Error hæreticorum et fundamentum.* — Dico secundum se, ut excludam consensum voluntatis, ut dicam infra. Est enim hæreticorum sententia omnem motum appetitus sensitivi esse mortale peccatum, etiamsi non consentiat voluntas. Fundamentum est, quia omnes isti motus sunt prohibiti illa regula, *non concupisces*, quod sic intelligunt: ratione naturali non cognoscit homo istam concupiscentiam esse peccatum, sed sola lege Dei: ergo intelligitur de ipso motu appetitus secundum se. Confirmatur ex Augustino 1, de Nuptiis et concupiscent., cap. 25 et 2, contra Julianum, et lib. 5, cap. 1, et lib. 6, cap. 8, ubi concupiscentiam vocat iniquitatem et peccatum, quia inest ei inobedientia contra dominatum mentis, et ideo facit nos non solum miseros, sed etiam malos, et refert id Matth., 7: *Si vos cum sitis mali*, etc., et Hilarius dicentem discipulos etiam justificatos dici malos malitia concupiscentiæ tracta ex Adamo, et addit Augustinus per Baptismum tolli concupiscentiam non ut non sit, sed ut ad peccatum non imputetur, idem serm. 5, de Verbis Apostoli, et de Spiritu et Littera, cap. ultimo. De his motibus etiam videtur interpretari illud, *non concupisces*, ideo concludit non posse perfecte servari in hac vita, licet illa servari possit, *Post concupiscentias tuas ne eas*, Ecclesiastici 18. Tandem concupiscentia per se mala est odio habenda, ut ad Romanos 7, et ut in Epistola Judæ dicitur, imo addit Augustinus Deum odisse illam qui tamen solum odit peccata.

2. *Prima propositio de fide.* — Prima tamen propositio sit. De fide est motus hos appetitus, si voluntas per consensum non accedat, non

esse peccata mortalia, est definita in Tridentino, sess. 5. Probatur, quia isti motus, ut sic sunt necessarii: de ratione autem peccati mortalis est, esse liberum perfecte, ut supra est ostensum, hinc Chrysostomus, hom. 14, ad populum, *concupiscentiæ consentire peccatum est, non concupiscere*: quia scilicet hoc naturale est, illud liberum: idem, homil. 17, in Matthæum, et 17, ad Rom., Prosper, lib. 3, de Vitæ contemptu, cap. 3 et 4, Ambrosius 1, de Officiis, cap. 21, Hieronymus, epistola ad Eustochium, de Virginitate, Gregorius, 4, Moralium, cap. 27, et eadem est sententia Augustini, ut patet lib. 1, contra duas Epistolas Pelag., cap. 10, et 1, de Peccatorum meritis, cap. 35, ubi sine propria voluntate dicit nullum esse peccatum, et lib. 2, de Genesi, cap. 14: *Cum reluctamur concupiscentiæ non peccamus, sed coronamur*. Et hoc idem videtur docuisse Jacobus, cap. 1, cum beatum appellat eum, *qui suffert tentationem*, quam statim dicit in concupiscentia sitam esse potissimum, tamen illam non generare mortem, nisi peccatum fuerit consummatum, nempe per liberum consensum voluntatis, ut sancti exponunt, Beda, ibi, et Cyrillus, lib. 4, in Joan., cap. 51, Augustinus, lib. 5, contra Julianum, cap. 3, et lib. 6, cap. 8.

3. *Prima evasio hæreticorum.* — Ad hanc rationem dupliciter respondent hæretici. Primo negant de ratione peccati, quod coram Deo peccatum est, esse voluntarium vel liberum, licet admittant illud esse de ratione peccati, quod vocant *politicum et civile, quale*, inquit, *est illud, quod definiunt plurimi*. Sed hoc vanum est, nam peccatum verum coram Deo est, quod et Scriptura et Ecclesia, et sancti docent esse peccatum, sed Scriptura docet in potestate hominis esse peccare, et non peccare, et reliqua non tribuit culpæ coram Deo, et ideo dicit Ecclesiastici 15, ante hominem positam esse vitam et mortem, ut quod voluerit, eligat, propterea monet ne peccemus, Ecclesiastici 21, *non adjicias iterum*, etc., Joan. 5, *noli amplius peccare*, 1, ad Corinth. 13, *nolite peccare*, 1, Joan. 2, *nolite diligere mundum*, etc. Præterea id quod vere, et coram Deo peccatum est mortale, non potest esse in justis, et simul cum charitate: at isti motus concupiscentiæ sunt in justis servata justitia, ut constat: ergo, etc. Major late ostenditur in opere de Gratia, lib. 11, cap. 4. Nunc breviter 1, Joan. 3: *Qui in eo manet, non peccat*, ad Romanos 8, *nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant*, etc. Res-

pondent hæretici, ideo hoc dici, quia non imputatur; sed aperte Paulus vocat damnationem id, quo homo fit dignus damnatione, sicut, cap. 5, dixerat per Adæ peccatum damnationem in omnes homines pertransisse, nam in fine cap. 7, *mente servio legi Dei, carne autem legi peccati*: et addit: *Nihil ergo damnationis est his, qui non secundum carnem ambulant*, id est, qui non consentiunt concupiscentiæ, quia tunc non censentur ipsi operari, id est, humano modo, et moraliter, et ideo, c. 7, dicit, *Non ergo operor illud*, etc. Vide Augustinum, 1, Retractionum, c. 15: *Auferetur, ait, omnis iniquitas, sed non omnis infirmitas: omne peccatum, sed non omne malum*: idem, l. 6, contra Julianum, capite 5. et Hieronymum, 2 et 3, dialogo contra Pelagium, et Epistola ad Oceanum, Cyprianum, sermone de Ablutione pedum.

4. *Secunda evasio hæreticorum.* — Secundo respondent istam voluntatem esse voluntariam voluntate primi peccantis, in quo quidam ex Catholicis videntur concedere concupiscentiam in homine existente in peccato originali vere esse peccatum propter causam dictam. Henricus, quodlib. 6, q. 32, favet Augustinus 1, de Nuptiis, cap. 23, et lib. 2, contra Julianum, cap. 3, et lib. 6, cap. 5, ubi solum in renatis dicit fomitem non esse peccatum, et Tridentinum, sess. 5, solum hoc definit. Sed primo, si hoc detur: nullo modo dicendum est, hos motus ita esse peccata, ut habeant propriam et intrinsicam malitiam moralem, atque adeo, ut sint distincta pœna digni ab illa, quæ debetur peccato originali. Secundo neque proprie, neque vere dicuntur isti motus peccata, etiam in infidelibus, quod recte docuit divus Thomas, 1, 2, quæst. 69, art. 5, probatque optime primo, quia repugnat actuali peccato esse voluntarium voluntate aliena, ut Augustinus dixit supra: nam hoc differt per se primo peccatum actuale ab originali. Tertio, quia omnes effectus, qui secuti sunt ex peccato Adæ, ita censentur moraliter voluntarii, ut tribuantur ad culpam, alias mors hominum omnium fuisset voluntaria Adæ, et ipse incurrisset malitiam homicidii omnium hominum, et eodem modo unicuique esset propria mors voluntaria, et peccatum, voluntate Adæ: ergo illi tantum effectus fuerunt Adæ voluntarii, qui proxime sequebantur ex ejus peccato, et propter quos vitandos teneretur ipse vitare peccatum, peculiari obligatione. Quarto, quidquid sit de ipso Adamo, tamen ut ex materia de originali, ut infra constabit, non quidquid

ipse voluit, cum peccavit, voluerunt omnes posteri voluntate ejus, sed solum illius præcepti transgressionem, quod illi, ut capiti totius posteritatis erat impositum, alia vero damna secuta imputari poterunt Adæ, ut particulari personæ, non vero posteritati ejus. Concilium autem Tridentinum solum hoc definit in renatis, quia illud tantum erat indubitatum, et pertinebat ad fidem, et eundem puto esse sensum D. Augustini, quod confirmatur, nam si voluntas Adæ sufficiens est, ut hæc concupiscentia esset peccatum in infideli dormiente, talis motus esset peccatum, ut in puero ante usum rationis, quod stultum indicat Augustinus, 7, de Civitate, capite 11, et libro 6, de duabus Animabus, contra Manichæos, capite 10, videatur etiam 2, libro de Gratia Christi, capite 80.

5. *Ad fundamentum in num. 1.* — Ad fundamentum Lutheranorum respondeo, præceptum illud, *non concupisces*, ad voluntatis consensum referri: idem est illud, *post concupiscentias tuas ne abeas*, etc., ut tract. 2, agentes de voluntario, ex sententia Patrum diximus: et præterea patet, præceptum enim debet esse de re possibili 1, Joan. 5: *Mandata ejus gratia non sunt*, Matth. 11: *Jugum meum suave est*, Deuter. 4, et in Tridentino, sess. 6, cap. 11, concupiscentia vero, sæpe antevertit deliberatam voluntatem. Secundo, quia sensus non est capax præcepti, quia neque potest cognoscere superioris potestatem, neque vim præcepti, neque rationem turpis et honesti. Tertio, reliqua præcepta Decalogi ad voluntatem referuntur, tandem ipsamet Scriptura ita interpretatur hoc præceptum, Eccles. 18, ad Romanos 6, et ideo Matth. 15: *Ea solum cointinguant hominem, quæ ex corde exeunt*, id est a voluntate et libero consensu. Dices, si hoc præceptum non cadit in hos motus, etiam non erit pravum consentire illis. Respondeo negando consequentiam, quia prohibitum est velle illos, et consequenter, licet illi non sint prohibiti, ut motus quidam naturales, tamen vetantur, ut habent rationem objecti amabilis, et supponuntur esse aliquo modo actus humani et liberi: vide Augustinum, 6, contra Julianum, cap. 18.

6. *Ad locum Pauli in eodem num. 1.* — Ex quibus locis patet male hæreticos exponere illa verba ad Romanos 7: *Concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret, non concupisces*, etc., non est enim sensus, legem veterem demonstrare istos motus per se esse peccata, nam aperte ibi Paulus vocat hanc legem, *non concupisces*,

legem mortis, tanquam ad intellectum et voluntatem pertinentem, unde ibidem ait, *si autem quod nolo facio, consentio legi*, id est, licet sensus concupiscat, si tamen ego nolo obedire legi, signum ergo est ad voluntatem referri, addit tamen, *quia jam non operor illud, sed quod habitat in me peccatum*, ubi fomitem peccatum vocat: quia et ad peccatum inducit, et ex peccato est, tanquam poena peccati: est enim nomen peccati mortalis in Scriptura multiplex, nam proprie culpam, translate vero, interdum significat vel hostiam pro peccato, vel poenam, et hoc modo usurpatur hic, ut docet Tridentinum, supra, et Sancti citati, et Augustinus 1, de Nuptiis, cap. 23, et patet ex ipso sermone Pauli, nam non loquitur de actu concupiscentiæ, sed de ipso inordinato principio, quod fomes dicitur, et idem vocat *legem peccati*, quod metaphorice dictum est: quod ergo inquit, *concupiscentiam nesciebam*, propter Judæos dicitur, qui, ut supra dixi, non intelligebant solum interiorem consensum esse peccatum, neque quia dicit, *legem peccati repugnare legi mentis*, ideo sequitur concupiscentiam esse peccatum, quidquid legi quomodocumque repugnat peccatum est, sed voluntaria ejus transgressio, neque peccare potest contra legem, nisi ille cui lex est imposita, non est autem imposita lex appetitui, sed voluntati.

7. *Ad loca Augustini ibidem.* — Ad Augustinum respondeo mentem ejus constare ex eisdem capitibus, in illo ergo loco secundi libri contra Julianum *concupiscentia dicitur peccatum*, non quia hominem faciat reum, sed quia reatu primi peccati facta est, et ideo 1, de Nuptiis, cap. 25, ait per Baptismum non tolli concupiscentiam, sed reatum illius, nam tollitur originale peccatum, propter quod homo est reus concupiscentiæ, et aliarum poenarum, et hoc idem est, quod ait Baptismo fieri, non ut concupiscentia non sit, sed ut non imputetur, quia scilicet aufertur culpa a quo ipsa oritur. In aliquibus præterea locis indicat Augustinus concupiscentiam, esse peccatum, licet non possimus ei resistere: tamen nunquam loquitur de potestate simpliciter, sed morali, et vocat impossibile, quod est difficile, et non loquitur generaliter de omnibus hominibus, speciatim de quibusdam, qui culpa sua, et prava concupiscentia, ita sunt dediti concupiscentiæ, ut vix possint resistere: frequentius tamen loquitur de culpa veniali, et de impotentia vitandi omnes hos motus collective, non singulos: et hoc modo dicit le-

gem illam, *non concupisces*, imperfecte impleri in hac vita, quia saltem venialiter, occasione concupiscentiæ, ab illa deficimus, videatur idem Augustinus, de spiritu et littera, cap. ultimo, et de Perfectione justitiæ, circa finem, et 1, de Nuptiis, cap. 29, sermone vero 45, de Tempore, dicit præceptum illud servari in hac vita quoad substantiam, non vero quoad finem præcepti, quod alias dicit de præcepto charitatis. Quod denique Augustinus ait Deum odisse concupiscentiam, vel est intelligendum de concupiscentia voluntaria, vel certe propter radicem ejus, hoc enim modo 1, Joannis 2, dicitur non esse ex Patre, sicut enim dicitur in Scriptura, Deum odisse mortem.

SECTIO V.

An in appetitu sensitivo per se possit esse veniale peccatum.

1. *Pars affirmativa.* — Dico per se eodem modo, quo in titulo præcedentis sectionis Cajetanus, 1, 2, quæst. 74, art. 4, affirmat, et videtur favere D. Thomas, dicit enim in sensualitate posse esse peccatum veniale, non mortale: loquitur ergo de sensualitate secundum se, nam, ut subest voluntati, etiam mortale potest esse in illo, ut dicemus. Idem colligitur ex articulo 2 et 3, et ex differentia, quam constituit inter appetitum sensitivum et membra exteriora. Fundamentum est, quia appetitus sensitivus per se habet aliquam de liberationem et libertatem, ut indicat, ibid., D. Thomas, et 2, distinct. 21, quæst. 1, et favet Aristoteles 1 Politicorum, cap. 3, et 1, Ethicorum, cap. ultimo, ubi dicit appetitum moveri politice: non potest autem moveri politice, nisi quod est mobile liberum: et ratione patet, quia cogitativa hominis est particeps rationis, unde potest componere, et discurrere in particularibus, unde libertas oritur. Confirmatur, quia experimur illos concupiscentiæ motus discursu, vel ratione remitti, vel intendi. Confirmatur secundo, nam ideo in appetitu ponuntur ab Aristotele et D. Thoma quædam virtutes morales.

2. *Vera resolutio.* — Respondeo in appetitu per se non potest esse peccatum veniale, et opposita sententia est improbabilis. Probatur ex omnibus allatis contra hæreticos in sectione præced., nam, sine distinctione venialis vel mortalis peccati, docent omnes Patres sine voluntate non esse peccatum, Augustinus 1,

Retractionum, cap. 9, *Voluntate peccatur, et recte vivitur*, et 3, de libero Arbitrio, capite 18: et Tridentinum, sessione 5, dicit concupiscentiam sine voluntate nihil nobis nocere. Quod optime docet Augustinus, libro de duabus Animabus, capite decimo et undecimo, et Chrysostomus, tomo tertio, ad Romanos 7: *Si quid nolens facio, jam non ego operor illud*: et infra, *mente servio legi Dei*. Ratio a priori est, quia appetitus sensitivus non est capax actus honesti per se; ergo neque alicujus peccati, cum ejus ratio consistat in privatione honestatis, et ideo supponat capacitatem. Antecedens vero patet, quia sensus non potest cognoscere rationem honesti, quæ consistit in rectæ rationis conformitate. Secundo, nulla potentia potest habere libertatem ad peccandum venialiter, et non mortaliter, ut, supra, sessione tertia, dictum est ex doctrina etiam Cajetani; sed in appetitu sensitivo non est libertas ad mortale; ergo. Tertio, quia sequitur omnem consensum voluntatis semper continere duo peccata, alterum veniale, alterum mortale, quia semper consentit appetitus, deinde sequitur eum, qui sua voluntate omnino resistit concupiscentiæ, neque potest illam omnino frænare, venialiter peccare, quod videtur erroneum: unde ulterius sequitur simul in eadem materia hominem mereri per voluntatem, et per appetitum sensitivum peccare venialiter, quod est absurdum, et sequela patet, nam resistendo per voluntatem coronatur, secundum fidem, et alias concupiscentia per se et ex proprio principio peccatum veniale est: ergo retinebit suam malitiam licet voluntas repugnet. Dices fieri fortasse non posse, ut voluntate perfecte repugnante concupiscentia duret. Sed imprimis hoc falsum est, ut infra dicam. Deinde illo opposito, jam concupiscentiæ motus non esset malus propter ipsum appetitum, sed propter negligentiam voluntatis, ut D. Thomas ait, quæstione septima, de Malo, articulo sexto.

3. *Ad D. Thomam in n. 1 allatum.* — Ad fundamentum Cajetani imprimis nego D. Thomam, hoc sentire: nam, art. 1 et 2, ad 1, et in 2, dist. 24, quæst. 10, art. 2, expresse docet nullum peccatum committi, nisi voluntate: quo tamen sensu tribuat appetitui sensitivo magis veniale, quam mortale, sect. sequenti, commodius exponetur. Ad fundamentum nego appetitum sensitivum habere libertatem ullam: libertas enim quoad specificationem requirit cognitionem singularium rationum bonitatis et malitiæ, et facultatem quamdam ad considerandum pondus uniuscujusque bonitatis et

malitiæ, et ad conferendum unum bonum cum alio: libertas vero quoad exercitium requirit vim ad cognoscendum quasi per reflexionem ipsum motum appetitus, et an sit bonum exercere illum, necne? hæc autem manifeste requirunt vim et perfectiorem rationis, ut divus Thomas, 1 part., quæst. 82 et 83, late declarat: neque verum etiam est, cogitativam quoque posse proprie discurrere, vel ratiocinari, licet possit uti recordatione quadam, et ex uno in aliud veluti investigando pervenire: dicuntur autem istæ potentiæ rationis vim participare, quatenus per conjunctionem ad rationem, et in se multo magis perfectæ sunt, et aptæ moveri a ratione. Ad primam confirmationem jam circa quæstionem 17, art. 7, in 1, 2, exposuimus illam motionem fieri sine libertate. Ad secundam ipse divus Thomas, quæst. 74, art. 1, ad 2, dicit virtutem non esse in appetitu, nisi ut subest motioni voluntatis, quod suo loco explicabitur.

SECTIO VI.

An omnis concupiscentia appetitus sit semper veniale peccatum solum ex defectu voluntatis.

1. *Quorundam sententia.* — Sunt theologii, qui in generali id affirmant, indicat Magister, in 2, dist. 24, tenet Altisiodorensis, lib. 2 Summæ, tract. 28, c. 1, Parisiensis, 2 part., tractatu de Matrimonio, cap. 7. Alii vero hoc limitant, dicunt enim concupiscentiam, quæ oritur ex naturali dispositione corporis, posse interdum esse sine peccato, non tamen eam, quæ oritur solum ex approbatione imaginativæ, ita Alensis, 1 part., quæst. 125, art. 1, Durandus 2, dist. 42, quæst. 6, Bonaventura et alii, dist. 24, D. Antoninus, 2 part., tit. 5, cap. 1, § 4, Petrus de Soto, in suo pastorali, tractatu de Peccato originali, D. Thomas favet his auctoribus, qui 1, 2, quæst. 74, art. 3, ad 3, et in 2, dist. 21, quæst. 1, art. 2, ad 5, et quæst. 7, de Malo, art. 6, ad 8, expresse tenet secundam sententiam, tamen, 3 part., q. 41, art. 1, ad 3, dicit tentationem, quæ fit per internam delectationem et concupiscentiæ motum, non fuisse in Christo, quia non posset esse sine peccato, dicente Augustino 19, de Civitate, cap. 4: *Quando caro concupiscit adversus spiritum nonnullum peccatum est*, et lib. 4, contra Julianum, cap. 2, et lib. 5 et 3, etiam indicat concupiscentiam esse peccatum aliquod. Fundamentum totius hujus sententiæ esse debet,